

В.І. ПАНЧЕНКО, заступник начальника головного управління ветеринарної медицини в Сумській області

ВАКЦИНАЦІЯ — ВАЖЛИВИЙ ЗАХІД ПРОФІЛАКТИКИ СКАЗУ

У середньому кожні десять хвилин у світі від сказу помирає одна людина, а за рік, за даними Держветфітослужби України, гине понад 55 тис. жителів планети і більше мільйона тварин. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) внесла сказ до першої п'ятірки хвороб, спільних для людей і тварин, які завдають найбільших збитків.

Сказ передається парентерально, зазвичай під час укусу людини хворою твариною (слина, яка містить збудника, потрапляє в рану, й вірус проникає в судинне русло). На цей час є дані про можливість аерогенного, аліментарного і трансплацентарного шляхів зараження.

У людей обмежена природна сприйнятливість до сказу. Ймовірність розвитку інфекції у разі зараження залежить від локалізації укусу й глибини пошкодження: від 23 % при укусах кінцівок (проксимальних відділів) до 90 % – обличчя і шиї. У третині випадків зараження відбувається при укусі диких тварин, в інших випадках винуватцями зараження людини є домашні тварини й худоба. Щороку від укусів тварин потерпає близько 100 тис. людей. І це тільки ті, хто звертається по допомогу до медичних установ.

Слід розрізняти природно-вогнищевий і міський види сказу. У сільській місцевості основними переносниками, а також «джерелами» сказу є дикі хижаки. На території Сумської області, та й усюю Україною, це переважно лисиці. Рознощики «зарази» в межах міста – бродячі собаки й коти, від яких можуть заразитися також домашні улюбленці.

Наступною ланкою в цьому ланцюжку можуть виявитися господарі.

В Україні реєструються лише поодинокі випадки захворювання людей на сказ, наприклад з 1991-го по 2013 рік їх було зафіксовано лише 49. Це приблизно 1–3 випадки на рік, та всі вони закінчилися смертю хворого. Винуватцями зараження є дикі й домашні тварини. Так, у 2011 р. в с. Дзеркалька Роменського району Сумської області було зареєстровано смерть людини від цієї страшної хвороби. Причиною стало несвоєчасне звернення по допомогу до медичної установи, а це свідчить про те, що навчання населення щодо заходів профілактики сказу, як і раніше, не на належному рівні й проводиться переважно формально.

Масштабне поширення сказу серед тварин в Україні почалося в 1996 р., й до 2008 р. проблеми тільки наростали. Рівень захворюваності зріс у декілька разів, а сам вірус поширився далеко за межі сільської місцевості й упритул підійшов до міст. У Сумській області найбільше неблагополучних пунктів було зареєстровано в 2001–2002, 2005 та 2007–2008 рр. Та нині епізоотична ситуація в Сумській області щодо сказу тварин контрольована.

Збільшення спалахів хвороби було зафіксовано в 2007 (188 позитивних випадків) та в 2008 (180 випадків) роках (див. табл. 1). З 2010 р. епізоотична ситуація щодо сказу почала дещо стабілізуватися, спостерігається тенденція до зменшення захворюваності (див. рисунок, табл. 1) Так, у 2011 р. було зареєстровано 97 випадків хвороби, а вже в 2013-му – 28 (а це лише 9 % від загальної кількості патологічного матеріалу, який надійшов на дослідження до Сумської регіональної державної лабораторії ветеринарної медицини).

Як видно з табл. 1, починаючи з 2007 р. перше місце щодо захворюваності на сказ у Сумській області впевнено займають коти. А це свідчить про те, що у фахівців ветеринарної медицини Сумщини в цьому напрямі ще дуже багато роботи.

З 2012 р. імунізація домашніх м'ясоїдних на території області стала більш масштабною. Так, у 2013 р. було щеплено 163 841 собаку й 105 864 коти (табл. 2), завдяки чому значно зменшилася захворюваність тварин на сказ: у 2012 р. – 42 випадки, а в 2013-му – лише 28.

Для імунізації тварин використовується вакцина антирабічна рідка інактивована «Рабістар» (RabiStar) виробництва ТОВ «Укрветпромстач» (м. Бровари).

Також у Сумській області з 2007 р. ведеться кампанія з пероральної імунізації диких м'ясоїдних тварин проти сказу. Вакцину розкидають на площі

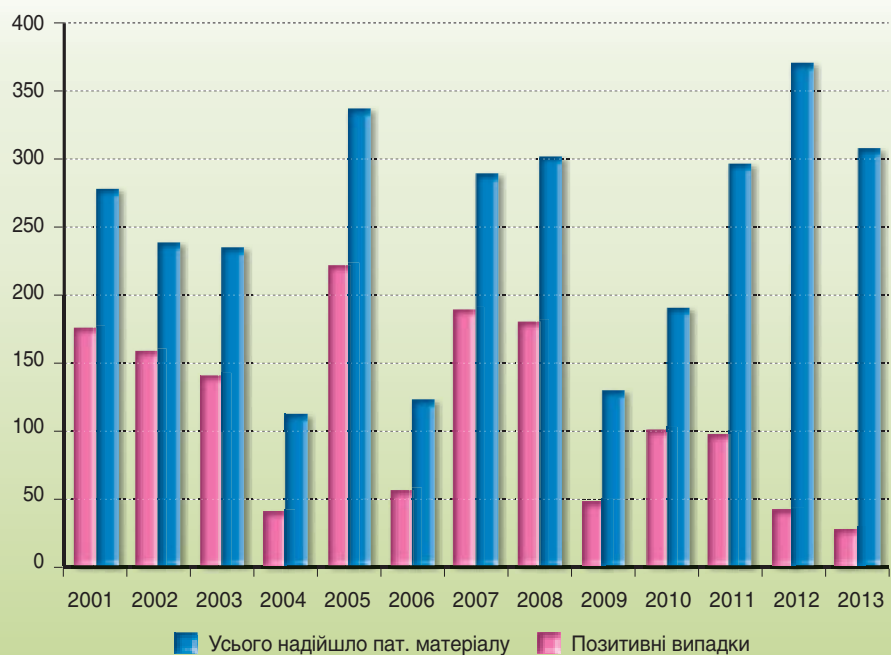
Таблиця 1 – Динаміка захворювань на сказ

Рік	Усього позитивних випадків	Лисиці	%	Коти	%	Собаки	%	Сільськогосподарські тварини	%	Інші види тварин	%
2007	188	59	31	73	39	27	14	23	12	6	3
2008	180	46	26	64	36	51	28	11	6	8	4
2009	47	17	36	17	36	5	11	8	17	–	–
2010	101	21	21	35	35	24	24	17	17	4	4
2011	97	20	21	32	33	26	27	14	14	5	5
2012	42	5	12	20	48	6	14	7	17	4	9
2013	28	6	21	15	54	2	7	3	11	2	7

приблизно 17 тис. км², застосовуючи авіатранспорт. Через місяць після вакцинації лисиць відстрілюють для визначення біомаркера – тетрацикліну в зубах тварин і віруснейтралізуючих антитіл у сироватці крові. Зменшення випадків захворюваності диких тварин на сказ безпосередньо пов'язане з проведенням на території області пероральної імунізації диких м'ясоїдних.

І все ж таки ситуація щодо захворюваності тварин на сказ є доволі напруженою. Посилює небезпеку й викликає занепокоєння величезна кількість безпритульних представників фауни. Саме слабкий контроль з боку комунальних служб, органів МВС щодо виконання «Правил утримання собак та котів», помножений на безвідповідальність власників тварин, сприяє поширенню сказу в містах та на їх околицях.

Кількість патологічного матеріалу та позитивних випадків за 2001–2013 рр.

Таблиця 2 – Кількість щеплених тварин

Рік	Щеплено, гол.				
	собаки	коти	ВРХ	коні	свині
2010	151 348	75 945	314	14	68
2011	146 738	73 827	1825	86	28
2012	175 010	107 683	1659	41	15
2013	163 841	105 864	1556	40	92

Профілактика ґрунтується на ліквідації сказу тварин шляхом:

- знищення хижих тварин мисливцями;
- відлову й знищення бродячих собак і котів;
- імунізації домашніх тварин проти сказу;
- дотримання правил утримання службових і домашніх собак (реєстрація, носіння намордників, утримання на прив'язі тощо).

Ефективним допоміжним заходом профілактики сказу є створення притулків для бездомних тварин – головного джерела інфікування сказом людей.

У той же час власники домашніх тварин можуть легко убезпечити себе і своїх улюбленців від загрози зараження. Тварину можна безкоштовно щепити від сказу в будь-якій державній лікарні ветеринарної медицини.

Ліквідація сказу як на території Сумської області, так і в країні – цілком реальна справа за умови проведення комплексних заходів і наполегливої праці фахівців ветеринарної медицини, лісового та мисливського господарства, місцевого самоврядування і житлово-комунальних служб та відповідного фінансового забезпечення. ☺

УВАГА! ТРИВАЄ ПЕРЕДПЛАТА НА ЖУРНАЛ НА ДРУГЕ ПІВРІЧЧЯ 2014 РОКУ!